

GLASNIK shd GAZETTE

СРПСКО ДРУШТВО ЗА ХЕРАЛДИКУ, ГЕНЕАЛОГИЈУ, ВЕКСИЛОЛОГИЈУ И ФАЛЕРИСТИКУ "БЕЛИ ОРАО"
SERBIAN SOCIETY FOR HERALDRY, GENEALOGY, VEXILLOLOGY AND PHALERISTICS "THE WHITE EAGLE"

PRILOG ZA HERALDIKU PORODICE RAŠKOVIĆ SOME THOUGHTS ABOUT HERALDRY OF THE HOUSE OF RAŠKOVIĆ

Problematika grba jedne od najznačajnijih srpskih porodica, beratlijskih kneževa Raškovića od Staroga Vlaha, predmet je posebne pažnje heraldičara, kako zbog značaja same porodice, tako i zbog pretpostavljenog uticaja koji je njihov grb mogao imati na razvoj srpske crkvene i državne heraldike novoga doba. Za čudo, koliko god da je ova tema bila predmet širokog interesovanja, sistematski rad na utvrđivanju činjeničnog stanja i raspoložive arhivske i muzološke grade je izostao. Na osnovu grade koju je sakupio dr V. Subotić za svoj magnum opus o ovoj porodici, bilo je moguće doći do izvesnih novih saznanja o ovoj fascinantnoj temi.

Prvo pitanje koje se postavlja kada je u pitanju heraldika Raškovića je njihov plemički status. Ako su Raškovići posedovali status plemića u Ugarskoj, njihov grb bi morao biti regulisan po važećim propisima, protokolisan, a plemstvo - shodno

najčešćoj savremenoj praksi proglašeno u županijskoj skupštini. O tome, medutim, nema nikakvih tragova. Naprotiv, svi dokumenti do kojih smo imali prilike da dođemo govore da Raškovići, i pored visokih položaja koje su zauzimali u civilnoj i vojnoj hijerarhiji u Preku, nisu imali regulisan i priznat plemički status, pa ni sa njim povezane privilegije i slobode.

S druge strane, nije sporno da su Raškovići kroz generacije koristili heraldička obeležja, i da se ta obeležja mahom nalaze na dokumentima ili artefaktima koji nisu namenjeni korišćenju ili predstavljanju pred carskim rimskim (odnosno austrijskim) ili ugarskim autoritetima. Tako se heraldički pečati nalaze na pismima upućenim ruskom dvoru, ali ne i na onima adresiranim ugarskim vlastima.

Druge pitanje je kakva su bila heraldička znamenja Raškovića, ona – dakle – znamenja koja su koristili i koja su, po mišljenju nekih starijih heraldičara, bila osnov za radanje apokrifnog grba Raške (na plavom polju krunisani osvrnuti srebrni orao koji u kljunu i kandžama drži po jednu srebrnu potkovicu).

Izvori

Heraldički izvori o plemstvu i grbu Raškovića su posredni i suspektno

У овом броју: Inside this issue:

Украјински Орден кнегиње Олге 3
Ukrainian Order of Princess Olga

Ордени Вацлава Хавела 5
Orders of Vaclav Havel

Норвешка медаља 5
Norwegian Participation Medal

Порекло Прест. Александра II 6
Descent of C. P. Aleksandar II

Грбови насеља у Србији #15 7
Civic Arms of Serbia #15

Грб Милекића од Перникграда 7
Arms of Milekic von Pernikgrad

Норвешке регалије 8
Norwegian Regalia

(Continued from page 1)

tim dokumentom i to delovima koji sadrže izričitu ili potencijalnu (najčešće nepouzdanu, a uvek konfuznu) heraldičku informaciju, komentarišući baš taj deo informacije.

Tako se delu *Arme del Illyrico Stato di Dalmatia, descripte del D. Mihael Salonitano sin al anno 1010 a Roma*, inače nama nepristupačnom, pripisuje tvrdnja da porodica poseduje porodični i zemaljski grb, koje kasnije deklariše kao identične, opisujući plavi štit sa belim orlom koji drži tri potkovice sa po sedam rupa za potkivačke klince. Zatim se kaže da je grb *dijagonalno presečen zlatnom crtom "gredom"* grba, na čijoj se suprotnoj strani nalazi otvorena krupa iz koje se pomaljaju luti leopard, koji u prednjoj desnoj nozi drži buzdovan sa šiljcima, a u levoj potkovicu. Dalje se navodi da se citirani opis u potpunosti slaže sa originalnim opisom, načinjenim davno početkom jedanaestog veka, koja se čuva u Venecijanskoj zbirici grbova. I pored konfuznog opisa, ovaj grb bi se mogao pričinjeno pouzdano blazonirati (na plavom srebrni orao koji kljunom i kandžama drži po jednu srebrnu potkovicu, svaka potkovica sa po sedam rupa otvorenih poljem; krunisani šlem sa čelenkom u kojoj je izrastajući leopard koji desnicom zamahuje topuzom, dok levicom drži srebrnu potkovicu), ali je navod o provenijenciji iz 11. veka sasvim sigurno neverovatan. Međutim, valja ukazati na to da opis ovog grba ima izvesnih sličnosti sa grbovima porodice **Rascovich** iz Risanu koju opisuje Friedrich Heyer von Rosenfeld (*Der Adel des Königreichs Dalmatien. Johann Siebmachers grosses und allgemeines Wappenbuch. Nürnberg 1871-3*, str. 126, Taf. 67): *I- In S., ein g. Löwe; den ganzen Schild überzieht ein r. Schrägrechtsbalken. II- In B., ein g. Löwe; den ganzen Schild überzieht ein r. Schrägrechtsbalken.* Porodica

je opisana kao stari izumrlji starobosanski rod, poznat i pod imenom **Rhiovich**. Oba opisana grba imaju u čelenici zlatom krunisanog orla, prvi grb belog (srebrnog) i oružanog crno, drugi grb crnog, oružanog zlatom. U klasičnoj heraldici razlikuju se heraldički lava i heraldički leopard je samo u tome što je leopard okrenut licem posmatraču. Dakle, supsticijom figure na štitu sa čelenkom dobija se gotovo identičan grb. Razlika u tinkurama, iako znatna, nije sama po sebi detrimetna pri ustanovljavanju heraldičke srodnosti.

Sledeći citat, koji se – neosnovano – pripisuje Mavru Orbinu, odnosno njegovim posredstvom Šarlji di Freni di Kanžu (*Maurus Orbinus apud Car. Da Fresne in Hist. Byz. Pag. 267 et pag. 293*), opisuje grb sasvim drugačijeg sadržaja: *štít je ukrašen otvorenim šлемom, obavljenim palmovim grančicama, na kome se nalazi otvorena kruna iz koje štrči ruka u oklopu koja drži isukan mač. Držaći amblema su dva uspravna, dole uhvatljiva (sic!) i* Dakle, opis štita nedostaje, ali imamo opis čelenke u kojoj je oklopljena ruka sa mačem. Figure držaća, ili čuvara, štita takođe nedostaju, ali znamo da su (ko god bili) bili *uspravljeni*. Ovaj opis, iako nedostatan, precizno upućuje na poređenje sa jednim drugim dokumentom koji nam je, takođe (i na žalost) poznat samo u prepisu. To je pismo kneza Konstantina Raškovića (supotpisano od strane još pet drugih starovlaških kneževa) ruskoj imperatorki Katarini II i datirano februara 1784. Načrtani heraldički pečat na prepisu, pri tom označen kao **ОБЩИХЪ ПЕЧАТЬ ГЕРБОВЪ КНАЗЕИ РАССИСКИХЪ** ima sledeći blazon: štit u kome je orao raširenih krila sa po jednom potkovicom u kljunu i kandžama nadvišen kacigom sa vizijom i koronetom na kojoj je kao čelenka u laktu povijena oklopljena desnica koja zamahuje sabljom; držaći grba su dva propeta lava. Nevezinom prepisivač ili (možda) samog pečatoresca, ruka u čelenici sablju ne drži za dršku već za sečivo iznad nakrsnice! Ovaj grb, koji – ako je suditi po natpisu u eksergu – predstavlja institucionalni pečat starovlaških kneževa, a ne porodični grb Konstantina Raškovića, izvanredno je zanimljiv. Između ostalih važnih aspekata, on upućuje na mogući izvor potonje srpske čelenke (gola u laku povijena desnica koja zamahuje sabljom) koja nam je poznata sa vojvodskih barjaka u I i II Srpskom ustanku, i ujedno na heraldičku vezu sa grbom Primorja, odnosno Rame ili Huma u našoj apokrifnoj teritorijalnoj heraldici.

Paulus Ritter, Delineatione Armorum Illyricum, odnosno punim nazivom (prema najpoznatijem izdanju) *Stemmatographiae Illyricanae Liber Primus Authore Equite Pavlo Ritter Sac. Caes. Reg. Majestatis Consilio. Editio nova, priore correctior & auctior, Zagabriae MDCCII* je naredni citirani izvor dokumenta. U pogledu iznute tvrdnje da je u tom delu Raškoj pripisan duguljast štit na kome se gore nalazi okrugla kruna, ukrašena dragim kamenjem, i krstom na vrhu, a da se na štitu u plavom polju nalazi raskriljeni orao koji u kljunu i kandžama drži 3 srebrne potkovice, ona jednostavno ne стоји jer je grb Raške u Riterovom delu plavi štit sa tri srebrne potkovice, bez orla. Kvaterni koji prati svaki od grbova u Riterovoj knjizi, u ovom slučaju jasno to potvrđuje: *Tres mihi cæruleo soleæ spectantur in agro:/ Campum cursuro calceus aptus equo./ Campus adest: & equo soleas sua Rassia figit: Ipsa alit atque tenet, consider alter, equum. Ergo, izvor nije mogao biti Vitezovićev delo već na osnovu njega nastala verzija Hristifora Žefarovića i kojoj su potkovice spojene sa osvrnutim krunisanim orlom.*

(Continued on page 4)

Печат са потпуним грбом (челенка, држачи). Seal with complete armorial achievement (crest, supporters).

Штит крунисан краљевском круном, орао окренут удесно. Shield ensigned with Royal Crown, the eagle facing dexter.

Грб потпуног топа, другачије стилизације (краљевска круна над штитом, испод шлема са членком).

Complete achievement, different stylisation (Royal Crown ensigns shield, and is surmounted by helm with crest).

gde je to ujedno i jedina bitna razlika od heraldičkog Vitezovićevog predloška.

Grb Raškovića, reprodukovani u Glasniku Skopskog naučnog društva, knj. VII-VIII, str. 206, prenet u delu Vojvodina II, dr. D. J. Popović i V. A. Duišin: Plemstvo, Plemićke porodice I/II, Novi Sad 1940/1, str. 125.
Arms of the Raskovich, reproduced in Glasnik Skopskog naučnog društva, knj. VII-VIII, page 206, and again in book Vojvodina II, dr. D. J. Popović i V. A. Duišin: Plemstvo, Plemićke porodice I / II, Novi Sad 1940/1, page 125.

Ovde valja pomenuti i jednu predstavu grba Raškovića koju nismo uspeli da lociramo, iako se kao heraldički argument nje na reprodukcija nalazi u izvesnom broju stručnih radova. U pitanju je crtež (vidi marginu) koji sugerira da je fragment veće kompozicije prenute sa nekog metalnog predloška. Na štitu forme kartuša, krunisanom zatvorenom baroknom krunom, prikazan je osvrnuti orao sa tri potkovice. Ispod kartuša vide se fragmenti štita sa grbovima Hrvatske i Mizije. Kako takva kombinacija očito nema nikakve logičke veze, moguća je prepostavka da je u pitanju ili interpretacija veće slikane kompozicije kakva se nalazi u savremenim grbovnicama (littera armata), što bi bilo fascinantno ako bi se takvoj grbovnicu moglo ući u trag, ili je u pitanju heraldički apostrof grba Patrijaršije iz perioda Arsenija IV, gde se kao parafernalijske centralne štite pojavljuju grbovi zemalja nad kojima se proteže patrijarska duhovna ingerencija (videti oslikanu ripidu iz tog vremena u zbirici Muzeja SPC).

Artefakti

Od artefakata sa grbom ili kakvim drugim heraldičkim znacenjem Raškovića poznata nam je samo sablja pripisana Mihailu Raškoviću, sa datumom 1516. na sečivu, danas u svojini Vojnog muzeja u Beogradu. Sablja je otkupljena 1964. godine od izvesne Zdenke Benčević-Belić (verovatnije Brlić, ako je verovati Solovjevu) iz Slavonskog Broda za 300.000 dinara.

Zlatom tauširani grbovi na sečivu sablje imaju sledeći opis: u aversu je krunisani dvoglav orao raširenih krila koji u kandžama drži artefakte nejasne forme, verovatno pokušaj da se prikažu skiptar i orb; oko orla je

rudimentarni ovalni venac od dve lovoroze (?) grančice, a iznad kompozicije traka ispisana godinom 1516. U reversu je ispraznjeni latinski krst u čijim su kantonima polumeseci (dva gornja deluju kao da je postojao pokušaj da im se da antropomorfni karakter); oko krsta i ocila je veoma svedeni lovoroze (?) venac, a iznad njega traka ispisana ciriličnim natpisom SERBIA (napomena: slovo koje bi trebalo da predstavlja B ili V praktično je neprepoznatljivo). Na delu kanije odmah ispod krsnice sablje apliciran je reljefni srebrni stojeci i poluokrenuti u desno orao podignutih krila. Utisak je da taj orao potiče iz pozniјeg perioda, i da je naknadno apliciran na posrebeni okov kanije.

O ovoj sablji je pisao Aleksandar Solovjev u okviru svoga kapitalnog dela *Istorija srpskog grba* (Melburn 1958, str. 33-34), izražavajući sasvim razumljivo sumnju u pogledu datuma na sečivu: *Moramo ostaviti na strani grb Srbije na sablji Mihajlo Raškovića koju sam razgledao u Slavonskom Brodu u zbirci d-ra Brlića (fusnotu: spomenuo sam nju u raspravi Les emblemes heraldiques, Semin. Kondak. VII, 161). Ona nosi s jedne strane grb dvoglavog orla i datum 1516 a s druge strane - srpski grb sa potpisom Србија. Sve je gravirano zlatom po čeliku. Ali ovaj pravopis, kao i transkripcija isto graviranog imena sopstvenika*

Михајло Рашковић (s jasnim rusizmima) ubeduje nas da je ova sablja nastala tek posle Velike Seobe, kad se od g. 1689 spominje Mihajlo Rašković u austrijskoj službi (J. Rajić, *Istorijski IV*, 418). Datum: 1516 može da potiče na početak plemstva ove istaknute porodice, ali nikako na vreme postanka te sablje. Ovde bi vredelo napomenuti da je pozniјe datovanje sablje poništilo važnost pojave obe verzije srpskog grba; ali je motiv jednoglavog orla u poletu na kaniji vrlo značajan. Nai-

me, u periodu verovatnog nastanka sablje već je formirana svest o apokrifnom grbu srednjovekovnih Vojnovića-Altonovića, i novljanski Vojnovići ga već koriste. Kako se područje beratljske knežine Raškovića delimično poklapalo sa teritorijom Vojnovića, nije nemoguće da su Raškovići jednoglavog orla preuzeli svesno, kao potencijalni pretendenti na spektakularno poreklo od ovih srednjovekovnih srpskih dinasta. Takvu teoriju, na nekim drugim osnovama zasnovanu, zastupa u svom radu dr V. Subotić.

This article is concerned with some aspects of heraldry of the influential Serbian House of Rašković, which in late 17th and early 18th Centuries gave a number of prominent people in military and civil service. The Family was recognized by the Sublime Porta as having hereditary dignity of Knez (Prince or Count) of Stari Vlah, a mountainous region in Western Serbia bordering with River Drina and Old Rascia. Having sided with Imperial troops that penetrated into Turkish territories, main line of the House of Raskovic had to retreat following the armistice between Austrians and Turks, and eventually settled in Hungarian territory north of Rivers Sava and Danube. There, they pursued military career within Serbian Frontier and married into a number of important noble families of settled Serbs.

Their heraldry is credited to have given birth to apocryphal arms of Medieval Rascia (*Azure an eagle contoured Argent ducally ensigned Or holding in his beak and both talons each a horseshoe of the second*). Since there could be found no trace of recognized nobiliary status of the Family within Hungarian nobility, it is assumed that their armorial status was either self-

(Continued on page 5)

assumed, or connected with some older and native armorial tradition.

Pursuing that possibility, the article investigates claims found in Family archives preserved in SANU and some armorial seals connected with this family. Also, it analyzes the armorial motives upon sabre that belonged to one Michael Raskovic.

The article ends with a speculation that the origin of the Raskovic arms might perhaps be found in apocryphal arms of medieval Serbian dynasts from the House of Vojinovich, whose feudal territory overlapped with territory that was traditionally governed by the Raskovic.

D. Acović

ИНОСТРАНИ ОРДЕНИ ВАЦЛАВА ХАВЕЛА FOREIGN AWARDS OF VACLAV HAVEL

Код нас (с правом) непопуларни чешки Председник Вацлав Хавел иносилак је једног броја иностраних одликовања чија нам се структура чини занимљивом с обзиром на личност самог Хавела, као и на чињеницу да је он шеф државе са најдужим стажем међу наследницима поратног комунистичког.

The foreign orders of the (among us not very beloved) Czech President Havel are as follows:

Француска/France: Велики крст Легије части/GC Legion of Honour (1990)

Бразил/Brasil: Велика орлица Националног ордена Јужног крста/Collar Southern Cross (1990)

Португал/Portugal: Орден слободе/Order of Liberty (1990)

Пољска/Poland: Орден белог орла/Order of White Eagle (1993)

Словенија/Slovenia: Златни Поточни знак слободе/Golden Nov-

orary Badge of Freedom (1993)
Шпанија/Spain: Орлица Изабеле Католичке/Collar Isabel la Católica (1995)

Велика Британија/UK: Велики крст Ордена купатила/GC Bath (1996)

Естонија/Estonia: Крст Земље Маријине/ Mary Land Cross (1996)

Бразил/Brasil: Велики крст Ордена Рио Бранко/GC Order of Rio Branco (1996)

Аргентина/Argentina: Орлица Ордена Ослободиоца Сан Мартин/Collar of San Martin (1996)

Уругвај/Uruguay: Медаља Републике/Medal of the Republic (1996)

Јордан/Jordan: Орлица Хусеина ибн-Алија/Collar of Hussein ibn-Ali (1997)

Латвија/Latvia: Орден три звезде/Three Stars Order (1999)

Литванија/Lithuania: Орден Витовта Великог/Order of Vytautas the Great (1999)

НОРВЕШКА МЕДАЉА ЗА УЧЕСТВОВАЊЕ У ВОЈНИМ АКЦИЈАМА NORWAY – THE PARTICIPATION MEDAL

Норвешки Начелник Генералштаба додељује Медаљу за учествовање у војним акцијама. Ова Медаља има пречник од 33 mm, и носи се о прописаној траци која одговара одређеној акцији. До сада су ауторизоване две различите траке:

- За акцију у рату у Персијском Заливу (првена, у центру пруге зелено-бело-црно-бело-зелено)

- За акцију у Босни и Херцеговини (бела, плаве ивице, а у средини широка првена и жута пруга).

Траке су широке 33 mm. Критеријум доделе: припадници норвешке војске, за учествовање у војним акцијама у земљи или иностранству, у трајању од најмање 2 месеца (односно и краће, у случају посебним заслугама). Лица која су учествовала у опасној мисији или оружаном сукобу стичу право да на траци носе посебну розету.

Додела Медаље могућа је ретроактивно за период од 1. августа 1990.

Лице може бити одликовано само једанпут овом Медаљом за исту војну акцију.

Укупно је додељено 231 Медаља за акције у Персијском Заливу и 5 Медаља за акције у Босни и Херцеговини.

Натпис у реверсу значи ЗА ТВОЈ ТРУД.

The Norwegian Chief of Defence awards Participation Medal to those Norwegian military personnel who participated in military actions for not less than 2 months (or shorter, if the participation included some special merit). It has diameter of 33 mm, and should be worn suspended from straight ribbon of the same width. The reverse inscription means FOR YOUR EFFORT. Those that were engaged in armed combat or took part in an dangerous mission

are entitled to wear small rosette upon ribbon.

The Award may be conferred only once for the same Operation, and the qualification period for awarding starts with August 1st 1990.

The Ribbon differs according to the Operation. So far, two ribbons have been authorised:

- Gulf War: red, with central green-white-black-white-green stripes.

- Bosnia and Herzegovina: white, edged blue, with wide central stripes of red and yellow.

Total Medals awarded is:

- 231 for Gulf War

- 5 for Bosnia and Herzegovina

The information about Medal was first published by Vicken Koundakjian in OMRS Journal.

Норвешка Медаља за војне акције у Персијском Заливу са розетом на траци. Norwegian Medal of the Participation in Gulf War, with rosette.